

Αυτισμός

Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή-Θ. Μαυρόγιαννη

Αυτισμός- Διαταραχή αυτιστικού φάσματος

- Νευροαναπτυξιακή διαταραχή
- Χαρακτηριστικό: Ποικιλομορφία και Ανομοιογένεια. Η κλινική εικόνα, η σοβαρότητα των συμπτωμάτων, το επίπεδο νοημοσύνης και η συνύπαρξη άλλων διαταραχών διαφέρουν από άτομο σε άτομο, αλλά και στο ίδιο άτομο σε διαφορετικές ηλικιακές περιόδους
- Wing (1988): εισήγαγε την έννοια του «φάσματος»
- Παλαιότεροι όροι: Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή, Σύνδρομο Asperger, Αυτισμός Υψηλής Λειτουργικότητας, Αυτισμός Χαμηλής Λειτουργικότητας

Από την τριάδα των ελλειμμάτων (Wing) στη δυάδα (DSM-V)

- Έλλειμμα στην κοινωνική αλληλεπίδραση
- Έλλειμμα στη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία
- Περιορισμένα επαναληπτικά ενδιαφέροντα και δραστηριότητες

- Επίμονα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση
- Περιορισμένα, επαναληπτικά πρότυπα συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων, ή δραστηριοτήτων

Κριτήρια διαταραχής αυτιστικού φάσματος (DSM-V)

Α. Επίμονα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση σε πολλές καταστάσεις.

Β. Περιορισμένα, επαναληπτικά πρότυπα συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων, ή δραστηριοτήτων.

Γ. Τα συμπτώματα θα πρέπει να εμφανίζονται στην πρώιμη αναπτυξιακή περίοδο

Α. Επίμονα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση

- **1. Ελλείμματα στην κοινωνική συγκινησιακή αμοιβαιότητα**, τα οποία κυμαίνονται από τη μη φυσιολογική κοινωνική προσέγγιση και αποτυχία να διατηρήσουν μια κανονική συζήτηση με τους άλλους έως τη μειωμένη συμμετοχή σε ενδιαφέροντα, αισθήματα ή συναισθήματα, ή στην αποτυχία να ξεκινήσουν ή να ανταποκριθούν σε κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.
- **2. Ελλείμματα στις εξωλεκτικές επικοινωνιακές συμπεριφορές που χρησιμοποιούνται για την κοινωνική αλληλεπίδραση**, που κυμαίνονται από ανεπαρκώς ολοκληρωμένη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία, εκπτώσεις στη χρήση βλεμματικής επαφής και γλώσσας του σώματος, ή ελλείμματα στην κατανόηση και χρήση των χειρονομιών έως μια παντελή έλλειψη εκφράσεων προσώπου και μη λεκτικής επικοινωνίας.
- **3. Ελλείμματα στην ανάπτυξη, διατήρηση και κατανόηση σχέσεων**, οι οποίες κυμαίνονται από τις δυσκολίες προσαρμογής της συμπεριφοράς, ώστε να ταιριάζουν σε διάφορα κοινωνικά πλαίσια, έως τις δυσκολίες συμμετοχής σε φαντασιωτικό παιχνίδι ή στη δημιουργία φίλων και την απουσία ενδιαφέροντος για τους συνομηλίκους τους.

Β. Περιορισμένα, επαναληπτικά πρότυπα συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων, ή δραστηριοτήτων

- 1. **Στερεότυπες και επαναληπτικές κινήσεις, χρήση των αντικειμένων ή της ομιλίας** (π.χ. απλές κινητικές στερεοτυπίες, παράταξη των παιχνιδιών ή επίμονη ενασχόληση με αντικείμενα, ηχολαλία, ιδιοσυγκρασιακές φράσεις).
- 2. **Επιμονή στην ομοιότητα, άκαμπτη εμμονή σε συνήθειες, ή τελετουργικά πρότυπα σε λεκτική ή εξωλεκτική συμπεριφορά** (π.χ. έντονη ενασχόληση σε μικρές αλλαγές, δυσκολίες με τις μεταβάσεις, άκαμπτα πρότυπα σκέψης, τελετουργικό χαιρετισμών).
- 3. **Προσκόλληση σε εξαιρετικά περιορισμένα ενδιαφέροντα, τα οποία είναι μη φυσιολογικά σε ένταση ή σε εστίαση** (π.χ. ισχυρή προσκόλληση ή ενασχόληση με ασυνήθιστα αντικείμενα, υπερβολικά οριοθετημένα ή επίμονα ενδιαφέροντα).
- 4. **Υπεραντιδραστικότητα ή υποαντιδραστικότητα στις αισθητηριακές πληροφορίες ή ασυνήθιστο ενδιαφέρον για αισθητικά θέματα του περιβάλλοντος** (π.χ. φαινομενική αδιαφορία στον πόνο/θερμοκρασία, αρνητική απαντητικότητα σε συγκεκριμένους ήχους ή υφές υλικών, υπερβολική χρήση όσφρησης ή άγγιγμα αντικειμένων, οπτική σαγήνη με τα φώτα ή την κίνηση).

Επίπεδα βαρύτητας για Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος - Επίπεδο 3 «Απαιτείται πολύ σημαντική υποστήριξη»

- Στον κοινωνικό τομέα, τα βαριά ελλείμματα στις δεξιότητες λεκτικής και μη λεκτικής κοινωνικής επικοινωνίας προκαλούν βαριά έκπτωση στη λειτουργικότητα, πολύ περιορισμένη έναρξη κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και ελάχιστη ανταπόκριση στα κοινωνικά ανοίγματα από τους άλλους. Για παράδειγμα, ένα άτομο με λίγες λέξεις κατανοητού λόγου το οποίο σπάνια ξεκινά μια αλληλεπίδραση, και όταν αυτός/αυτή το κάνει, προβαίνει σε ασυνήθιστες προσεγγίσεις για να καλύψει μόνο τις ανάγκες και ανταποκρίνεται μόνο σε πολύ άμεσες κοινωνικές προσεγγίσεις.
- Όσον αφορά στις περιορισμένες, επαναληπτικές συμπεριφορές, ακαμψία της συμπεριφοράς, υπερβολική δυσκολία στην αντιμετώπιση των αλλαγών ή άλλες περιορισμένες/επαναληπτικές συμπεριφορές παρεμβαίνουν στη λειτουργικότητα σε όλους τους τομείς. Μεγάλη ενόχληση/δυσκολία να αλλάξει εστίαση ή δράση.

Επίπεδα βαρύτητας για Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος – επίπεδο 2 «απαιτείται σημαντική υποστήριξη»

Στο κοινωνικό τομέα, σαφή ελλείμματα στις δεξιότητες λεκτικής και μη λεκτικής κοινωνικής επικοινωνίας, ενώ η κοινωνική δυσλειτουργία είναι εμφανής ακόμη και όταν στηρίζουν τη θέση του. Περιορισμένη έναρξη των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και μειωμένες ή μη φυσιολογικές αντιδράσεις στα κοινωνικά ανοίγματα από τους άλλους.

Όσον αφορά στις περιορισμένες, επαναληπτικές συμπεριφορές, ακαμψία της συμπεριφοράς, υπερβολική δυσκολία στην αντιμετώπιση των αλλαγών ή άλλες περιορισμένες/επαναληπτικές συμπεριφορές εμφανίζονται αρκετά συχνά ώστε να είναι προφανείς στον περιστασιακό παρατηρητή και παρεμβαίνουν στη λειτουργικότητα σε διάφορα πλαίσια. Ενόχληση και/ή δυσκολία να αλλάξει εστίαση ή δράση.

Επίπεδα βαρύτητας για Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος – επίπεδο 1 «απαιτείται υποστήριξη»

- Στο κοινωνικό τομέα, χωρίς υποστήριξή του, τα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία προκαλούν εμφανή έκπτωση. Δυσκολεύεται να ξεκινήσει κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και υπάρχουν σαφή παραδείγματα άτυπων ή μη επιτυχημένων αντιδράσεων στα κοινωνικά ανοίγματα των άλλων. Μπορεί να φαίνεται ότι έχει μειωμένο ενδιαφέρον για τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Για παράδειγμα, άτομο που είναι ικανό να μιλήσει με πλήρεις προτάσεις και συμμετέχει στην επικοινωνία αλλά η συνεχής συζήτηση με άλλους αποτυγχάνει και οι προσπάθειές του για να κάνει φίλους είναι αλλόκοτες και συνήθως ανεπιτυχείς.
- Όσον αφορά στις περιορισμένες, επαναληπτικές συμπεριφορές, η ακαμψία της συμπεριφοράς προκαλεί σημαντική παρέμβαση στη λειτουργικότητα σε ένα ή περισσότερα πλαίσια. Δυσκολία αλλαγής των δραστηριοτήτων. Τα προβλήματα οργάνωσης και σχεδιασμού παρεμποδίζουν την ανεξαρτησία.

Συχνότητα

Οι πρώτες μελέτες ανέφεραν ότι η συχνότητα του αυτισμού ήταν 4 με 5 παιδιά στα 10.000 (Gillberg & Wing, 1999)

Περισσότερες μελέτες – τουλάχιστον 1% του πληθυσμού

Σημαντική αύξηση στη συχνότητα του αυτισμού

Η πιο πρόσφατη εκτίμηση (2023) του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης των Ασθενειών των Ηνωμένων Πολιτειών (CDC): 1 στα 36 παιδιά $\approx$ 2,8% του πληθυσμού

Στην Ελλάδα: 1 στα 87 παιδιά (Thomaïdis et al., 2020)

Τα αγόρια είναι πιο πιθανόν να διαγνωστούν με αυτισμό σε σχέση με τα κορίτσια

Υπο-διάγνωση κοριτσιών

Η αναλογία είναι 2:3.1 σε δείγματα υψηλού κινδύνου (αδέλφια)

Κορίτσια και γυναίκες - διατροφικές διαταραχές, άγχος, κατάθλιψη, αυτοτραυματισμός

Ικανότητα να συγκαλύπτουν τις κοινωνικές δυσκολίες μέσω της μίμησης κοινωνικών συμπεριφορών-Υπερπροσπάθεια διατήρησης της αλληλεπίδρασης και κοινωνικής κατανόησης

Αιτιολογία

Ένα πολυπαραγοντικό γενετικό ή κληρονομικό στοιχείο υπάρχει στον αυτισμό και ποικίλα οργανικά αίτια σχετίζονται με την καταβολή του σε συνδυασμό με περιβαλλοντικούς παράγοντες

Σαφής βιολογική προέλευση του αυτισμού με τη μορφή μιας μη φυσιολογικής εγκεφαλικής ανάπτυξης, δομής και/ή νευροχημείας

Εμπλοκή πολλών γονιδίων- Πάνω από 1400 σχετιζόμενα γονίδια υψηλού κινδύνου

Η έγκαιρη διάγνωση συνδέεται με την κατάλληλη παρέμβαση και υποστήριξη

Μελέτες σε βρέφη με κίνδυνο αυτισμού δείχνουν ότι ενδείξεις μπορούν να εντοπιστούν στα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού.

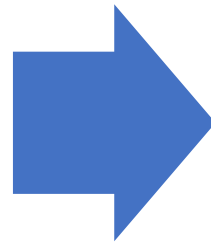
Έμπειροι κλινικοί που έχουν εκπαιδευτεί να χρησιμοποιούν αξιόπιστα διαγνωστικά εργαλεία μπορούν να διαγνώσουν τον αυτισμό μεταξύ 18-24 μηνών (Zwaigenbaum et al., 2015).

Σημαντικές αλλαγές στην κοινωνική προσοχή, στη γλωσσική ικανότητα και στο συνολικό νοητικό δυναμικό (Brian et al., 2016).

Πολλά παιδιά χάνουν την ευκαιρία για έγκαιρη διάγνωση και τη δυνατότητα υποστήριξης κατά τη διάρκεια της κρίσιμης περιόδου της νευροπλαστικότητας.

Πρώιμες ενδείξεις αυτισμού

Τα «νευροτυπικά» βρέφη στους 2 μήνες προτιμούν να κοιτάζουν τα μάτια, στους 4 μήνες χαμογελούν όταν ο γονιός τους χαμογελά, στους 8-10 μήνες ανταποκρίνονται στο όνομά τους, στους 9 μήνες αλληλεπιδρούν σε χαμόγελα, σε νοήματα και ήχους, στους 10 μήνες κατανοούν όταν κάποιος δείχνει σε κοντινά αντικείμενα, στους 13-18 μήνες δείχνουν ένα αντικείμενο που τους ενδιαφέρει.

Τα βρέφη με αυτισμό στους 6 μήνες δείχνουν μείωση σε κοίταγμα σε πρόσωπο, δεν αντιδρούν στο χαμόγελο και είναι ληθαργικά, μπορεί να έχουν προβλήματα ύπνου ή/και φαγητού, στους 12-18 μήνες επιδεικνύουν ακραία συμπεριφορά που μπορεί να κυμαίνεται από απάθεια μέχρι έντονα ξεσπάσματα θυμού, φτωχή βλεμματική επαφή, έλλειψη κοινωνικού ενδιαφέροντος, έλλειψη ανταλλαγής βαβίσματος, έλλειψη μίμησης στα παιχνίδια και χρήση των παιχνιδιών με μη τελετουργικό τρόπο.

Πρώτες Προειδοποιητικές Ενδείξεις

Απουσία χαμόγελου ή άλλων εκφράσεων ευχαρίστησης στην ηλικία των 6 μηνών και μετά

Όχι μοίρασμα ήχων και άλλων εκφράσεων του προσώπου στην ηλικία των 9 μηνών

Όχι βάβισμα (μπαμπάλισμα) στην ηλικία των 12 μηνών

Έλλειψη δαχτυλοδειξίματος ή χειρονομιών στην ηλικία των 12 μηνών

Καμία μεμονωμένη λέξη μέχρι την ηλικία των 16 μηνών

Καμία φράση δυο λέξεων με νόημα μέχρι την ηλικία των 24 μηνών ή εμμονικός λόγος

Ενδείξεις στην Κοινωνική Αλληλεπίδραση

Απουσία βλεμματικής επαφής

Απουσία εκφράσεων ευχαρίστησης του προσώπου

Απουσία μοιράσματος ενδιαφερόντων

Μη ανταπόκριση στο άκουσμα του ονόματός του

Ελλείμματα στην από κοινού εστίαση της προσοχής (δεν κοιτά αυτό που κοιτά ή δείχνει ο γονέας)

Μη-εκτέλεση απλών εντολών

Ενδείξεις στην Επικοινωνία

Απουσία χειρονομιών (π.χ. δεν χαιρετά όταν κάποιος το χαιρετά)

Απουσία μη λεκτικής επικοινωνίας

Ασυνήθιστη προσωδία

Ενδείξεις στη συμπεριφορά

Επαναλαμβανόμενες κινήσεις με αντικείμενα

Επαναλαμβανόμενες κινήσεις δακτύλων, χεριών, σώματος

Ψυχαναγκαστικό ενδιαφέρον για συγκεκριμένα αντικείμενα, δραστηριότητες ή μέρη αντικειμένων

Ακραία συμπεριφορά που μπορεί να κυμαίνεται από απάθεια μέχρι έντονα ξεσπάσματα θυμού

Υπερκινητικότητα

Ιδιοτροπία/μη συμμόρφωση σε κανόνες

Άκαμπτες ρουτίνες

Ενδείξεις αισθητηριακών δυσκολιών

Αδυναμία εισαγωγής νέων γεύσεων ή διαφορετικών υφών

Δυσκολία ένδυσης με ρούχα συγκεκριμένης υφής

Υπερευαισθησία ή υποευαισθησία σε ακουστικά ή οπτικά ερεθίσματα

Υπερευαισθησία ή ανοχή στον πόνο

Διαταραχές στον ύπνο

Κλινική εικόνα – Κοινωνική επικοινωνία

Καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου

Ηχολαλία – καθυστερημένη ηχολαλία

Χρησιμοποιεί λέξεις και φράσεις ακατάλληλα

Μιλά πολύ και επαναλαμβάνει ερωτήσεις

Δυσκολία στην έναρξη και στη διατήρηση του διαλόγου

Δεν κατανοεί το λόγο και δεν ανταποκρίνεται

Κυριολεκτική κατανόηση

Μονότονη, μηχανική προσωδία

Δυσκολία στη ρύθμιση της έντασης

Κοινωνικές δεξιότητες

Οι κοινωνικές δεξιότητες μπορεί να κυμαίνονται από καθολική απόσυρση ή παθητική αποδοχή έως ακατάλληλες προσπάθειες αλληλεπίδρασης.

Υπάρχουν παιδιά στην άκρη του φάσματος που επιθυμούν και επιδιώκουν την κοινωνική αλληλεπίδραση αλλά δυσκολεύονται στην επιτυχή συνδιαλλαγή και στη δημιουργία κοινωνικών σχέσεων και βιώνουν μοναξιά.

Οι δυσκολίες στην επικοινωνία σχετίζονται με την έναρξη διαλόγου και τη διατήρηση του θέματος συζήτησης (Edler et al., 2006; Gutstein & Whitney, 2002)

Περιορισμένα, επαναληπτικά ενδιαφέροντα ή δραστηριότητες

Προσκόλληση σε συγκεκριμένα αντικείμενα

Προσκόλληση σε συγκεκριμένες ρουτίνες

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε συγκεκριμένα θέματα

Στερεοτυπικές κινήσεις των χεριών

Συμπεριφορές αυτοτραυματισμού

Υπερ-αντίδραση ή υπο-αντίδραση σε αισθητηριακά ερεθίσματα

Θεωρίες ερμηνείας των ελλειμμάτων – Πολλαπλά Ελλείμματα

Η θεωρία του Νου δηλώνει την ικανότητα απόδοσης σκέψεων και πεποιθήσεων στους άλλους και δικαιολογεί μέρος των κοινωνικών ελλειμμάτων λόγω της μη ύπαρξης της.

Η θεωρία των Εκτελεστικών Λειτουργιών βασίστηκε στη δυσκολία εναλλαγής της προσοχής, της έλλειψης ελέγχου της παρόρμησης και της εμμονής στην ομοιότητα.

Η θεωρία της Αδύναμης Κεντρικής Συνοχής βασίστηκε στην δυσκολία ολιστικής επεξεργασίας των πληροφοριών (αδύναμη κεντρική συνοχή) επικεντρώνοντας στη λεπτομέρεια παρά στη διαμόρφωση μιας γενικής και σφαιρικής εικόνας.

Η θεωρία της Διπλής Διαδικασίας βασίστηκε στη δυσκολία διαισθητικής ανταπόκρισης-συλλογιστικής ικανότητας που είναι γρήγορη και αυτόματη.

Περιορισμένη ή ελλιπής «θεωρία του νου»

Θεωρία του νου: η ικανότητα του ατόμου να «διαβάζει» τις σκέψεις του άλλου, να κατανοεί τις επιθυμίες του και να προβλέπει τις μελλοντικές συμπεριφορές. Συνεπάγεται την κατανόηση αστείων και χιούμορ (Frith, 2003)

Τα γνωστικά ελλείμματα που παρατηρούνται στον αυτισμό οφείλονται σε ελλείμματα σε ικανότητες (μίμηση, συμβολικό παιχνίδι, ενσυναίσθηση), που προηγούνται της ανάπτυξης της θεωρίας του νου.

Sally-Ann test: Μια κούκλα τοποθετεί τη μπάλα της σε ένα καλάθι. Κατά την απουσία της μια άλλη κούκλα μετακινεί τη μπάλα της από το καλάθι σε ένα κουτί. Επιστρέφοντας η κούκλα (μη μπορώντας να δει που βρίσκεται η μπάλα της), που πιστεύει ότι βρίσκεται η μπάλα; Που θα κοιτάξει για την μπάλα;

Εστιασμένη προσοχή - Διάσπαση προσοχής

Μεγάλες διακυμάνσεις στη συγκέντρωση της προσοχής

Ψυχαναγκαστική προσοχή σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο ή δραστηριότητα που τα εμποδίζει να στρέψουν την προσοχή τους σε άλλη δραστηριότητα ή σε άλλα άτομα.

Η συγκέντρωση της προσοχής τους συχνά αλλάζει από μια αισθητηριακή εμπειρία σε μια άλλη.

Πηγές διάσπασης: οι οπτικές και οι ακουστικές

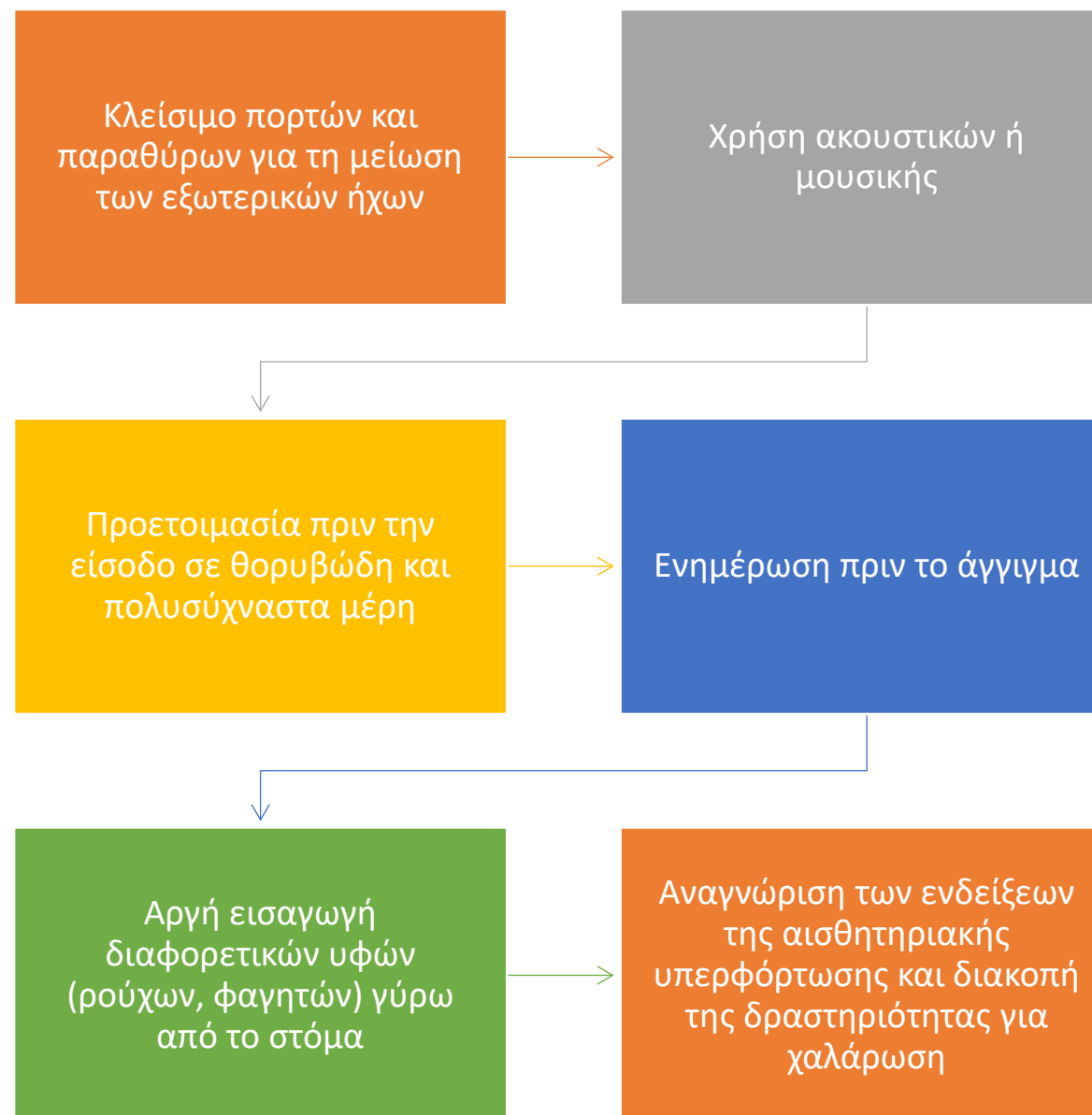
Ασυνήθιστη αντίδραση σε αισθητηριακά ερεθίσματα –υπερ- αντίδραση ή υπο- αντίδραση

- Ένας υπεραντιδραστικό (υπερευαίσθητο) παιδί με αυτισμό μπορεί να μην αντέχει συγκεκριμένους ήχους, το άγγιγμα ή την αίσθηση ορισμένων υφών (και να αρνείται να φορέσει π.χ. παπούτσια), γεύσεις και οσμές (και να αρνείται να φάει φαγητά με συγκεκριμένη γεύση και μυρωδιά).
- Ένας υποαντιδραστικό (υποευαίσθητο) παιδί με αυτισμό δε νιώθει τον πόνο, δεν έχει οσμή (και μπορεί να γλύψει τα αντικείμενα για να καταλάβει τι είναι), δεν έχει γεύση (τρώει μη βρώσιμα πράγματα)
- Κάποια παιδιά με αυτισμό παρουσιάζουν υπερευαίσθησία σε κάποια ερεθίσματα και υποευαίσθησία σε άλλα.

Αισθητηριακές δυσκολίες

- Ένα άτομο που δυσκολεύεται να επεξεργαστεί καθημερινές πληροφορίες, μπορεί να αντιμετωπίσει αισθητηριακή υπερφόρτωση και να καταφύγει είτε σε απόσυρση, είτε σε έκρηξη είτε σε στερεοτυπίες.

Τρόποι αντιμετώπισης των αισθητηριακών δυσκολιών

Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) για μαθήτριες και μαθητές με αυτισμό

Εστίαση στη διδασκαλία δεξιοτήτων για την κοινωνική αλληλεπίδραση και επικοινωνία

Σχεδιασμός του Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος βάσει της τακτικής αξιολόγησης

Προσδιορισμός των διδακτικών στόχων

Προσαρμογή του διδακτικού υλικού

Καθορισμός των διδακτικών συνθηκών

Οι
μαθήτριες
και μαθητές
με αυτισμό
χρειάζονται:

Δομημένο και οργανωμένο μαθησιακό περιβάλλον
για να μειώνεται το άγχος

Σταθερό ημερήσιο πρόγραμμα με προβλεψιμότητα

Ένας-προς-ένα διδασκαλία

Εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας

Χρήση των ιδιαίτερων ενδιαφερόντων τους

Αύξηση της αυτονομίας

Στρατηγικές που βοηθούν

Οπτικές υποστηρίξεις - εικόνες, λίστες, ημερολόγια για να κατανοούν τι συμβαίνει και πότε. Για παράδειγμα, καθημερινή λίστα ενεργειών με εικόνες του ντους, ρούχων, πρωινού, σχολείου, μεσημεριανού, βραδινού, οδοντόβουρτσας, ύπνου κ.α. που υποδεικνύουν τι πρέπει να κάνουν και με ποια σειρά κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Χρώματα που υποδεικνύουν τη σημαντικότητα μιας ενέργειας.

Ηχητικά μηνύματα υπενθύμισης

Εκπαιδευτικές Παρεμβάσεις

- TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children-Θεραπεία και Εκπαίδευση παιδιών με αυτισμό και διαταραχές επικοινωνίας)-Eric Schopler-University of North Carolina
- Είναι μια οπτικά διαμεσολαβούμενη διδασκαλία που διευκολύνει την προσαρμογή και ενισχύει την αυτονομία του μαθητή μέσα από τη δομή στο περιβάλλον του ώστε ελαχιστοποιηθούν οι δυσκολίες και να διευκολυνθεί η εκτέλεση των δραστηριοτήτων
- Παρέχεται συνέπεια και προβλεψιμότητα
- Προτιμότερη η επεξεργασία της οπτικής πληροφορίας σε σχέση με την ακουστική πληροφορία

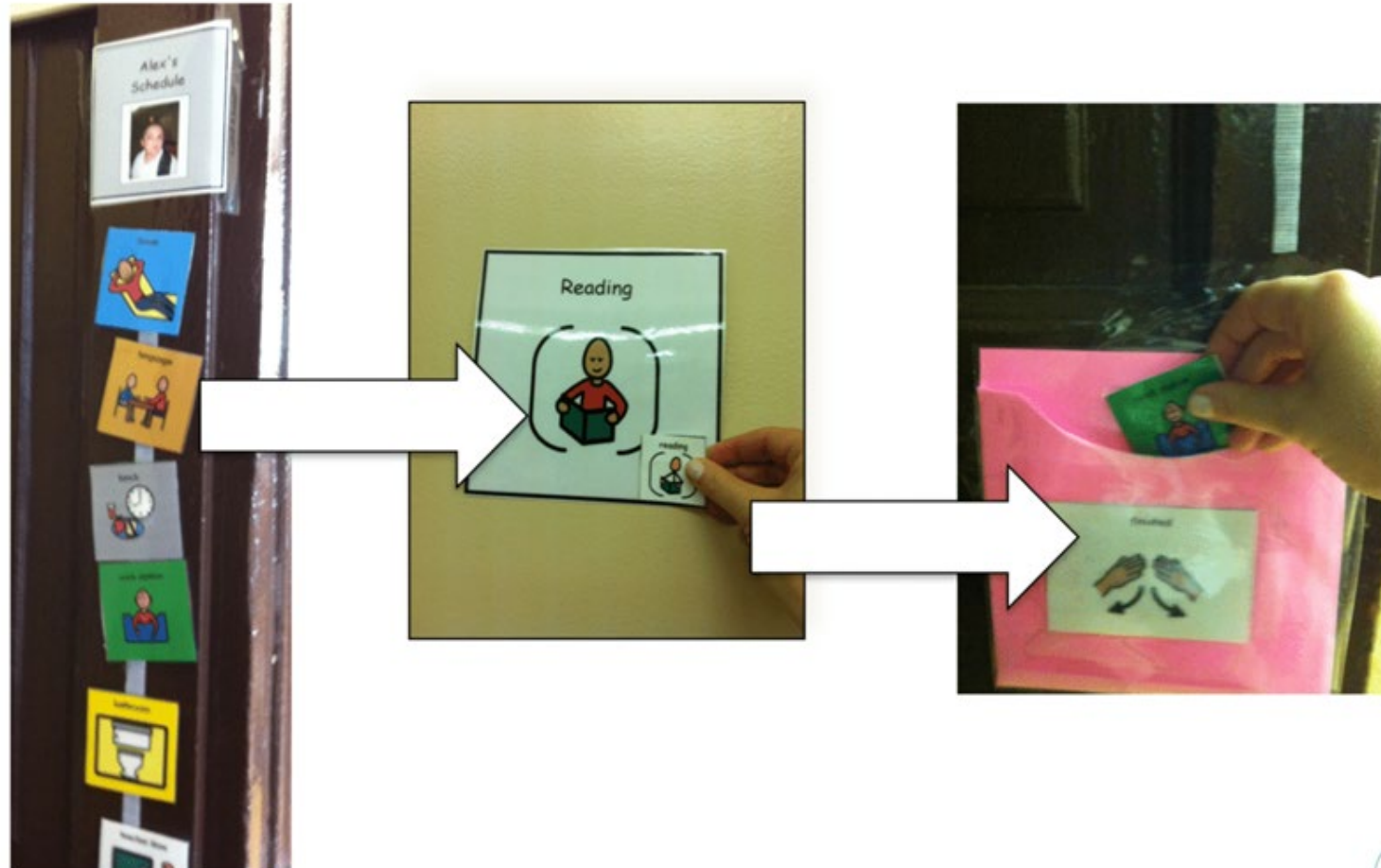
Δόμηση

- Δομή στην οργάνωση του χώρου, του χρόνου, της αλληλουχίας των γεγονότων
- Φυσική οργάνωση του χώρου της τάξης: κάθε γωνιά να αποτελεί ξεχωριστό χώρο δραστηριότητας με σαφή οπτικά και φυσικά όρια. Δομημένη τάξη είναι η τάξη που είναι κατανοητό ποια δραστηριότητα φιλοξενεί σε ποιο σημείο (γωνιά διδασκαλίας ένας προς έναν, γωνιά ομαδικών δραστηριοτήτων, γωνιά αυτόνομης εργασίας, γωνιά χαλάρωσης). Χρησιμοποιούμε αντικείμενα, φωτογραφίες, εικόνες, λέξεις για σηματοδότηση του χώρου

Το ατομικό ημερήσιο πρόγραμμα

- Προγραμματισμός και οργάνωση δραστηριοτήτων για να κατανοήσει το παιδί την εκπαιδευτική διαδικασία και να συμμετέχει.
- Για τα παιδιά που διαβάζουν οι δραστηριότητες σημειώνονται γραπτά. Για αυτά που δε διαβάζουν χρησιμοποιούνται φωτογραφίες, σκίτσα, σχήματα.
- Όταν το παιδί φτάνει στο σχολείο, βλέπει το πρόγραμμά του και την ακολουθία όλων των δραστηριοτήτων για την ημέρα και ενισχύεται να κατανοήσει τη σχολική πραγματικότητα και να έχει ενεργή συμμετοχή. Προειδοποιούμε για κάθε αλλαγή

Christian

Morning Routine

Language Arts

Math

$$\left(\begin{array}{r} 2 \\ + 3 \\ \hline 5 \end{array} \quad \begin{array}{r} 3 \\ - 1 \\ \hline 2 \end{array} \right)$$

Social Group

Language Arts

Math

$$\left(\begin{array}{r} 2 \\ + 3 \\ \hline 5 \end{array} \quad \begin{array}{r} 3 \\ - 1 \\ \hline 2 \end{array} \right)$$

lunch

recess

Social Group

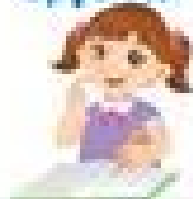
Let's go home

γυμναστική

εργασία

ξυπαλαστή

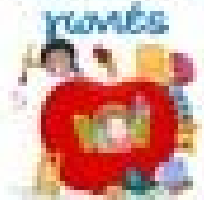
υποδοχή

αναχώρημα

παιχνίδι στις
γωνίες

ημερολόγιο

καιρός

δραματοποίηση

βίντεο

παρουσίαση
εργασιών

κουκλοθέατρο

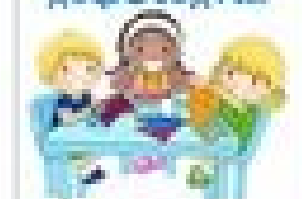
γλώσσα

μαθηματικά

χειροτεχνία

Προετοιμασία του σχολείου

Πριν ενταχθεί ένα παιδί με αυτισμό στο σχολείο, το προσωπικό θα πρέπει να έχει συζητήσει εκτενώς με τους γονείς του.

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τις προτιμήσεις και τα ειδικά ενδιαφέροντα του παιδιού, τις «δύσκολες» συμπεριφορές, με ποιους τρόπους ηρεμεί και ποια είναι τα επιβοηθητικά συστήματα.

Φτιάχνουμε ένα ήσυχο μέρος μέσα στη τάξη (π.χ. θρανίο με παραβάν ή το σπίτι του κουκλοθέατρου) ή γωνιά χαλάρωσης - κατά προτίμηση κλειστή (π.χ. μια σκηνή).

Φωτισμός, ηχομόνωση

Επιτρέπουμε τις αντι-στρες μπάλες ή απαλές μπάλες

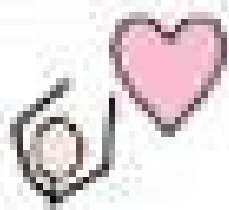
Αισθητηριακά αντικείμενα

Εναλλακτικά Συστήματα Επικοινωνίας

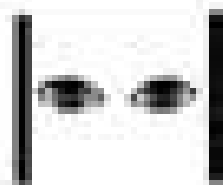
- Στηρίζονται στην οπτική επικοινωνία και χρησιμοποιούν εικόνες και σύμβολα.
- Τα πιο γνωστά είναι το ΜΑΚΑΤΟΝ και το PECS
- Το ΜΑΚΑΤΟΝ αποτελείται από ένα βασικό λεξιλόγιο που περιέχει 450 έννοιες το οποίο σταδιακά εμπλουτίζεται από ένα ευρύτερο λεξιλόγιο (7000 λέξεις) και είναι χωρισμένο σε οκτώ αναπτυξιακά στάδια. Συνδυάζει τη χρήση προφορικού λόγου, νοημάτων και γραπτών συμβόλων. Τα νοήματα που χρησιμοποιεί η ΜΑΚΑΤΟΝ-ΕΛΛΑΣ προέρχονται από την Ελληνική Νοηματική Γλώσσα.
- Το Picture Exchange Communication System- Επικοινωνιακό Σύστημα μέσω της Ανταλλαγής Εικόνων (PECS) μέσα από έξι στάδια, έχει ως στόχο να διδάξει βασικές αρχές αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας και χρησιμοποιεί εικόνες και το άτομο μαθαίνει να πλησιάζει και να δείχνει την εικόνα του αντικειμένου που επιθυμεί με στόχο την ανταλλαγή της εικόνας με το αντικείμενο.

Παραδείγματα ΜΑΚΑΤΟΝ

I want

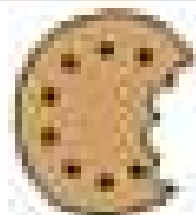
I see

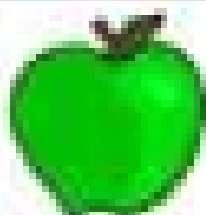
thank you

drink

biscuit

apple

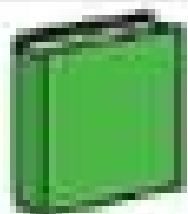
cake

crisps

banana

book

sand

bricks

pens

farm

puzzle

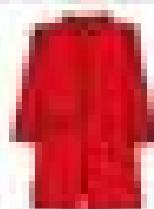
shoe

jumper

trousers

coat

sock

hat

Εναλλακτική και επαυξημένη επικοινωνία

- Proloquo2Go
- Speak for Yourself
- <https://speakforyourself.org/>

ΟΠΤΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

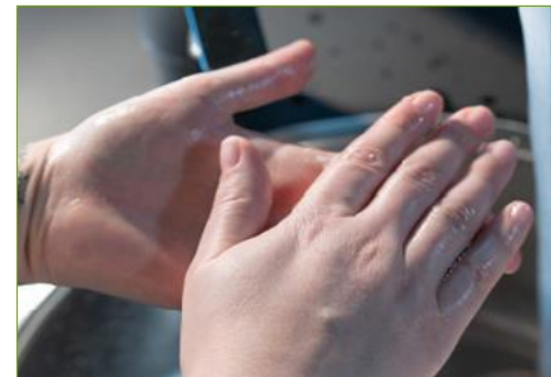
Αποτελεσματικό πλύσιμο χεριών σε 20 δευτερόλεπτα

1 Ρίξε νερό στα χέρια σου

2 Βάλε αρκετό σαπούνι

3 Τρίψε τις παλάμες σου

4 Βάλε το ένα χέρι πάνω στο άλλο και τρίψε καλά

5 Ένωσε τις παλάμες σου και τρίψε ανάμεσα δάχτυλά σου

6 Πιάσε τον αντίχειρα και τρίψε κυκλικά

7

Βάλε τα νύχια μέσα στη χούφτα σου και τρίψε

8

Ξέπλυνε τα χέρια σου με αρκετό νερό

9

Σκούπισε τα χέρια σου

10

Κλείσε τη βρύση με το χαρτί που σκούπισες τα χέρια σου

11

Πέταξε το χαρτί στον κάδο απορριμμάτων

12

Βάλε αντισηπτικό στα χέρια σου

Τα χέρια σου είναι καθαρά!

Κοινωνικές ιστορίες

- Εξατομικευμένες σύντομες ιστορίες που περιγράφουν μια δραστηριότητα ή μια κατάσταση και ποια είναι η κατάλληλη συμπεριφορά που πρέπει να εκδηλώσουν (Gray & Garand, 1993)
- Πρέπει να είναι σχεδιασμένες ειδικά για το κάθε παιδί ανάλογα με τις ανάγκες του, τα ενδιαφέροντά του και τις ικανότητες του
- Περιλαμβάνουν πληροφορίες για τα δεδομένα της κατάστασης, πιθανές αντιδράσεις των άλλων σε αυτήν και κατευθυντικές δηλώσεις για τις κατάλληλες και επιθυμητές κοινωνικές απαντήσεις
- Βασίζονται στη «Θεωρία του Νου» και στη «Θεωρία της Αδύναμης Κεντρικής Συνοχής»

Κοινωνικές ιστορίες

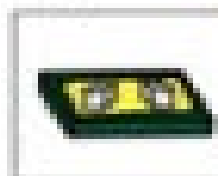
- Περιγράφουν μια κατάσταση και ενισχύουν την κατανόηση του νοήματος των καταστάσεων και τι πρέπει να κάνει το παιδί
- Εκμάθηση κοινωνικών συμπεριφορών μέσω ιστοριών (π.χ. πώς χαιρετάμε, πώς μοιραζόμαστε τα παιχνίδια, πώς περιμένουμε τη σειρά μας, πώς ξεκινάμε μία συζήτηση κ.α.)
- Χρησιμοποιούνται για να μειώσουν φόβους και ακατάλληλες συμπεριφορές

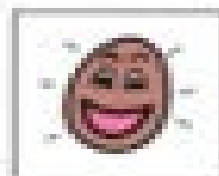
It's Okay Not to Win

by: Sophia Hallagan

Use Communication
Symbols
by Mayer-Johnson
LLC. All Rights
Reserved. Symbols
Used with
Permission
is a trademark of
Mayer-Johnson LLC.

I like to play games with my friends.

Sometimes I am the winner. I feel happy.

Sometimes I am not the winner. It is my friend's turn to win.

I might feel sad or frustrated. That's okay. I can say, "I'm bummed I did not win" or "Maybe next time I will win."

I don't cry, whine, or hit my friends. I say to my friend, "Nice job on winning."

Υποστηρικτική Τεχνολογία – Εκπαιδευτικά Λογισμικά

- Εναλλακτική επικοινωνία
- Ενίσχυση της αυτονομίας
- Ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων